

ΜΙΚΡΕΣ ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ

Μπάμπης Παπαδημητρίου

ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ

ΜΠΑΜΠΗΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ
ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ

ΜΙΚΡΕΣ ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΜΙΚΡΕΣ ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ Νο9
Διεύθυνση σειράς: Μπάμπης Παπαδημητρίου

ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ

Επιμέλεια: Δημήτρης Αλεξάκης

© 2023, Εκδόσεις Κυριάκος Παπαδόπουλος Α.Ε., Μπάμπης Παπαδημητρίου

Η πνευματική ιδιοκτησία αποκτάται χωρίς καμιά διατύπωση και χωρίς την ανάγκη ρήτρας απαγορευτικής των προσβολών της. Κατά το Ν. 2387/20 (όπως έχει τροποποιηθεί με το Ν. 2121/93 και ισχύει σήμερα) και κατά τη Διεθνή Σύμβαση της Βέρνης (που έχει κυρωθεί με το Ν. 100/1975), απαγορεύεται η αναδημοσίευση, η αποθήκευση σε κάποιο σύστημα διάσωσης και γενικά η αναπαραγωγή του παρόντος έργου με οποιονδήποτε τρόπο ή μορφή, τμηματικά ή περιληπτικά, στο πρωτότυπο ή σε μετάφραση ή άλλη διασκευή, χωρίς γραπτή άδεια του εκδότη.

Πρώτη έκδοση: Απρίλιος 2023

Καποδιστρίου 9, 144 52 Μεταμόρφωση Αττικής
τηλ.: 210 2816134, e-mail: info@epbooks.gr, www.epbooks.gr

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ
Μασσαλίας 14, 106 80 Αθήνα, τηλ.: 210 3615334

ISBN 978-960-484-905-5

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ: ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ.....	7
1. ΕΠΤΑ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ-ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΧΡΗΜΑ.....	12
Τι είναι χρήμα.....	12
Ποιος είναι ο ρόλος της Κεντρικής Τράπεζας;.....	12
Ποιες είναι οι λειτουργίες του χρήματος;.....	13
Πώς μετράμε την ποσότητα του χρήματος;.....	15
Πώς «χειρίζεται» το χρήμα η Κεντρική Τράπεζα;.....	18
Πώς επιδρά το επιτόκιο στον πληθωρισμό;.....	19
Πώς ελέγχεται η ρευστότητα μέσω της αγοράς ομολόγων;.....	20
Πώς επηρεάζει η ισοτιμία τον πληθωρισμό;.....	22
2. ΠΩΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΕΙΤΑΙ Ο ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ.....	23
Πληθωρισμός κόστους.....	23
Πρώτες ύλες, ενδιάμεσα αγαθά και κόστος ενέργειας.....	24
Οι κρίσεις πετρελαίου.....	25
Το κόστος εργασίας.....	32
Φόροι: πότε επιβαρύνουν τον πληθωρισμό;.....	34
Μειώνει τον πληθωρισμό μια μείωση του ΦΠΑ;.....	34
Πληθωρισμός ζήτησης.....	38
Το κρατικό έλλειμμα.....	38
Περισσότερα δάνεια.....	42
Διαθέσιμο εισόδημα και καταναλωτική δαπάνη.....	45
Εισοδηματικές επιδοτήσεις: υπέρ και κατά.....	46
Κερδοσκοπία, αισχροκέρδεια και έλεγχος τιμών.....	48
Το κόστος των ακινήτων.....	50
Ο κρίσιμος ρόλος των προσδοκιών.....	51
3. ΠΩΣ ΜΕΤΡΑΜΕ ΤΟΝ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟ.....	53
Δείκτης Τιμών Καταναλωτή.....	53
Κάψιμα και τρόφιμα.....	55

Ο «πυρήνας» του πληθωρισμού	55
Ισοτιμίες Αγοραστικής Δύναμης	56
4. ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΟΥ «ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ» ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ...	58
Ανάπτυξη χωρίς πληθωρισμό	58
Δικτατορία: η κρυφή-μεγάλη αποσταθεροποίηση.....	60
Είκοσι δύο χρόνια διψήφιος πληθωρισμός.....	62
Υποτιμήσεις και «ελεγχόμενη διολίσθηση».....	65
Αποπληθωρισμός: το «εργαλείο» του ευρώ.....	67
Σταθερός πληθωρισμός μετά το ευρώ.....	69
Αποπληθωρισμός: η περίοδος των μνημονίων	71
5. Η ΞΑΦΝΙΚΗ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ...	76
Πανδημία, πόλεμος και πάλι καύσιμα.....	76
Η τρελή κούρσα των ενεργειακών προϊόντων.....	79
Ειδικός Φόρος Καυσίμων (ΕΦΚ).....	81
Η τρελή ακρίβεια του ηλεκτρικού ρεύματος.....	83
Η επίπτωση του ηλεκτρισμού στον τιμάρithμο.....	90
Καθιερώνεται επιδότηση στο ρεύμα.....	93
Η τρελή ακρίβεια των τροφίμων.....	94
Τα δημητριακά κλειδί στην αλυσίδα.....	95
Η περίπτωση του σιταριού	97
«Καλάθι του Νοικοκυριού».....	99
ΕΠΙΛΟΓΟΣ: ΜΠΟΡΕΙ (ΚΑΙ ΠΟΤΕ) ΝΑ ΜΕΙΩΘΕΙ	
Ο ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ;	101
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ	110

ΕΙΣΑΓΩΓΗ: ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ

Λέμε πως έχουμε πληθωρισμό όταν ανεβαίνουν οι τιμές. Σωστό. Αλλά χρειάζεται συμπλήρωμα. Για παράδειγμα, είναι διαφορετικό ζήτημα όταν κάτι «ακριβαίνει», είναι άλλο κάτι που «είναι ακριβό» κι άλλο όταν «υπάρχει ακρίβεια». Όταν η σύγκριση γίνει μεταξύ ομοειδών, ξέρουμε ποιο προϊόν είναι ακριβό και ποιο φθηνό. Είναι άλλο θέμα, όμως, όταν το ίδιο προϊόν γίνεται *ακριβότερο*. Συχνά κάποιο προϊόν μπορεί να είναι ακριβό κάποια διαστήματα, όπως συμβαίνει σε *εποχιακά ή μοδάτα* προϊόντα. Μπορεί ακόμη να ακριβύνουν μερικά, λιγότερα ή περισσότερα, προϊόντα, χωρίς να έρθουμε αντιμέτωποι με το *φαινόμενο* του πληθωρισμού.

Ο πληθωρισμός είναι *ροή τιμών*, γι' αυτό συνήθως μετρίεται ως ποσοστό αύξησης. Η *ακρίβεια* αναφέρεται στο *επίπεδο τιμών* και αφορά ένα *καλάθι* προϊόντων και υπηρεσιών, συνήθως απαραίτητων στους πολλούς, ανάλογα με το επίπεδο ζωής κάθε πόλης ή χώρας.

Για τους οικονομολόγους, ο πληθωρισμός είναι *νομισματικό φαινόμενο* και αναφέρεται στην *αξία του χρήματος*. Για τους καταναλωτές και τους επιχειρηματίες, ο πληθωρισμός είναι ασθένεια του νομίσματος. Σε πληθωριστικές συνθήκες, το *νόμισμα* στο οποίο εκφράζονται όλες οι τιμές «χάνει την αξία του». Αυτό φαίνεται ξεκάθαρα όταν συγκρίνουμε τη διεθνή αξία του εθνικού νομίσματος, δηλαδή τη συναλλαγματική ισοτιμία του, με άλλα νομίσματα, κυρίως εκείνα των μεγάλων

οικονομιών, όπως το δολάριο και παλαιότερα το χρυσό φράγκο, την αγγλική στερλίνα ή τον χρυσό και σήμερα το ευρώ.

Η αύξηση των τιμών στο εσωτερικό μιας χώρας, το νόμισμα της οποίας έχει υποχρεωτική ισχύ, προκύπτει πάντοτε από την υποτίμηση του νομίσματος. Δηλαδή, η ίδια ονομαστική αξία εθνικού νομίσματος αναλογεί σε μικρότερη αξία διεθνούς νομίσματος. Στην περίπτωση του ευρώ, που είναι το κοινό νόμισμα πολλών ευρωπαϊκών κρατών, τα πράγματα είναι πιο περίπλοκα. Αν μια χώρα-μέλος της ενιαίας νομισματικής ζώνης εμφανίζει αύξηση τιμών μεγαλύτερη από μίαν άλλη, αυτό δεν έχει άμεσες επιπτώσεις στο κοινό νόμισμα, με την επιφύλαξη, προφανώς, του ειδικού βάρους κάθε οικονομίας. Η επίπτωση μένει κυρίως στο εσωτερικό της εθνικής οικονομίας, οδηγεί όμως σε απώλεια ανταγωνιστικότητας της οικονομίας. Με τη σειρά της, η απώλεια αυτή μειώνει συγκριτικά προς άλλες οικονομίες την ισοδύναμη αγοραστική δύναμη των «εθνικών» αμοιβών και κερδών.

Είναι σημαντικό να κατανοήσουμε ένα ειδικό θέμα. Μπορεί η απώλεια αγοραστικής δύναμης στο εσωτερικό μιας εθνικής οικονομίας να αντισταθμιστεί με ανάλογη αύξηση των αμοιβών και των κερδών; Αυτή είναι η «ιδέα» πίσω από την Αυτόματη Τιμαριθμική Αναπροσαρμογή, γνωστή ως ΑΤΑ, που εφαρμόστηκε περιστασιακά τη δεκαετία του 1980. Στην πράξη τα πράγματα είναι διαφορετικά. Η ΑΤΑ όχι μόνον δεν λύνει το πρόβλημα της υποτίμησης του συναλλάγματος, αλλά, εφόσον ενσωματώνει πλήρως τις πληθωριστικές πιέσεις στην οικονομία, μας οδηγεί, κατά κανόνα, να αδιαφορούμε για τις αιτίες του πληθωρισμού. Με αποτέλεσμα να συνεχίζονται οι εσωτερικές ανατιμήσεις και το πρόβλημα να επιδεινώνεται. Πρόκειται για τον φαύλο κύκλο του πληθωρισμού.

Ας δούμε λίγο την οικονομική ποσοτική θεωρία του χρήματος για όλα τα παραπάνω.

Η τρέχουσα αξία του χρήματος προσδιορίζεται από την προσφορά και τη ζήτηση, όπως οτιδήποτε άλλο στην οικο-

νομία. Η προσφορά χρήματος ελέγχεται από την Κεντρική Τράπεζα (ΚΤ). Το τραπεζικό σύστημα, όμως, δημιουργεί νέο χρήμα, μέσω επιχειρηματικών επενδύσεων που χρηματοδοτούνται με νέα δάνεια. Το ίδιο κάνει και το κράτος όταν δανείζεται από το εξωτερικό για να πληρώσει μέρος των δαπανών του. Το τυπωμένο σε χαρτί (ή τα κέρματα) χρήμα είναι το μικρότερο τμήμα του χρήματος που κυκλοφορεί. Το πολύ μεγαλύτερο τμήμα είναι λογιστικό χρήμα και περιλαμβάνει τα κεφάλαια και τις άλλες υποχρεώσεις των τραπεζών, κυρίως έναντι των καταθετών, καθώς και τις απαιτήσεις που έχουν οι τράπεζες είτε για τα δάνεια που έχουν δώσει είτε για τις τοποθετήσεις που κάνουν από τα διαθέσιμά τους.

Οι υποχρεώσεις των Νομισματικών Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων (ΝΧΙ, όπως είναι η επίσημη ονομασία των τραπεζών), που περιλαμβάνονται στα νομισματικά μεγέθη, είναι το νόμισμα σε κυκλοφορία, οι καταθέσεις μίας ημέρας, οι καταθέσεις προθεσμίας έως 2 έτη, οι καταθέσεις υπό προειδοποίηση έως 3 μήνες, οι συμφωνίες επαναγοράς (*repos*), τα εκδοθέντα από τα ΝΧΙ χρεόγραφα αρχικής διάρκειας έως 2 έτη και τα μερίδια των αμοιβαίων κεφαλαίων διαθεσίμων (αμοιβαίων κεφαλαίων της αγοράς χρήματος).

Στην αρχή του συλλογισμού μας, τα διαθέσιμα μιας τράπεζας, δηλαδή αυτό το «ενεργητικό» που είναι στα λογιστικά βιβλία της, ισούνται με τις καταθέσεις στην πλευρά του «παθητικού». Επειδή, όμως, οι τράπεζες αντιλαμβάνονται ότι είναι μάλλον απίθανο οι καταθέτες να ζητήσουν όλοι μαζί όλα τα χρήματά τους (εκτός από περιστάσεις όπως η κρίση του καλοκαιριού το 2015), δανείζουν σημαντικό ποσοστό των διαθεσίμων τους στην οικονομία. Αν τα υποχρεωτικά διαθέσιμα είναι 10 ευρώ σε κάθε 100 ευρώ καταθέσεων, οι τράπεζες θα επιδιώξουν να δανείσουν τα υπόλοιπα 90/100. Στην πλευρά των καταθέσεων (δηλαδή του παθητικού) δεν αλλάζει τίποτα. Στην πλευρά, όμως, του ενεργητικού έχουμε τρία είδη χρήματος: τα υποχρεωτικά διαθέσιμα (με την έννοια της ασφάλειας των

καταθέσεων), τις επενδύσεις σε ομόλογα ή παρεμφερείς χρηματικούς τίτλους και τα δάνεια που έχουν δώσει στην οικονομία. Για τον δανειολήπτη, το δάνειο είναι μια υποχρέωση, άρα λογιστικά καταχωρίζεται στο δικό του παθητικό. Μέχρι όμως να το ξοδέψει, για να πραγματοποιήσει επενδυτικές αγορές, η επιχείρηση ή ο ιδιώτης (π.χ. για την απόκτηση κατοικίας) το καταθέτει στον δικό της/του τραπεζικό λογαριασμό. Επομένως, το σύνολο της λογιστικής νομισματικής κυκλοφορίας μεγαλώνει χωρίς, εν τω μεταξύ, η ΚΤ να έχει «τυπώσει» νέο χρήμα.

Προσοχή σε κάτι ακόμη: Ενώ έχουν δημιουργηθεί περισσότερα λογιστικά μέσα συναλλαγής, η οικονομία δεν έχει γίνει, «όχι ακόμη», πλουσιότερη. Στην αλυσίδα, όμως, δανεισμού και ανακαταθέσεων δημιουργείται νέο χρήμα, χάρη στη λειτουργία του *πολλαπλασιαστή χρήματος*. Ο δανειολήπτης εξυπηρετεί το δάνειό του με δύο τρόπους. Επιστρέφει σε δόσεις το δανεισμένο κεφάλαιο και ταυτόχρονα πληρώνει τόκους ανάλογα με το επιτόκιο που έχει συμφωνηθεί, το οποίο δημιουργεί εισόδημα για την τράπεζα. Στο μεταξύ η επιχείρηση δημιουργεί νέα προϊόντα και υπηρεσίες, το εθνικό εισόδημα μεγαλώνει, η νομισματική κυκλοφορία διευρύνεται και, τελικά, η οικονομία έχει περισσότερα χρηματικά μέσα στη διάθεσή της.

Στις καθημερινές μας συζητήσεις θεωρούμε «καλό σημάδι» το να «κυκλοφορεί χρήμα» γιατί αυτό δείχνει ότι υπάρχει οικονομικό ενδιαφέρον και επιχειρηματική κινητικότητα. Αν λέμε ότι «κυκλοφορεί πολύ χρήμα», εκφράζουμε κάποια ανησυχία για ενδεχόμενες πληθωριστικές επιπτώσεις. Όταν η αγορά «έχει στεγνώσει» από χρήμα είναι γιατί οι δουλειές δεν πάνε καλά, ο τζίρος των επιχειρήσεων μειώνεται, τα δάνεια δίνονται με το σταγονόμετρο και, τελικά, το εθνικό εισόδημα περιορίζεται, σημάδια ότι βρισκόμαστε σε φάση *αποπληθωρισμού*. Όλα έχουν να κάνουν με την παραγωγή, δηλαδή με την *παραγωγικότητα*, και, ταυτόχρονα, με την ποσότητα και την ταχύτητα κυκλοφορίας του χρήματος.

Η ταχύτητα κυκλοφορίας δείχνει πόσο συχνά μπορεί να χρησιμοποιηθεί η ίδια ποσότητα χρήματος σε διαφορετικές συναλλαγές. Εξαρτάται από το μέγεθος της οικονομίας, που θα τη μετρήσουμε με το ονομαστικό Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν, διαιρούμενο με την ποσότητα χρήματος που κυκλοφορεί σε μια χώρα τη δεδομένη περίοδο. Αν η ταχύτητα είναι χαμηλή, τότε, λέει η θεωρία, μια αύξηση της προσφοράς χρήματος δεν θα αυξήσει τον πληθωρισμό, ενώ, όταν υπάρχουν πληθωριστικές πιέσεις, οι άνθρωποι ξοδεύουμε ταχύτερα τα χρήματά μας για να προλάβουμε προτού χάσουν μέρος της αξίας τους. Σε κάθε περίπτωση, αυτό που μετράει είναι η συνολική ποσότητα του χρήματος.

Η ποσοτική θεωρία, στην απλή της μορφή, μας διαβεβαιώνει ότι αν για μια ποσότητα προϊόντων υπάρχει αντίστοιχη ποσότητα χρήματος, τότε οι τιμές βρίσκονται σε ισορροπία και δεν υπάρχει διαταραχή (πληθωρισμός ή αποπληθωρισμός). Το «μυστικό» είναι ότι τα κράτη, που είναι μέτοχοι της ΚΤ, πρέπει να παραμένουν «ουδέτερα». Αν οι ΚΤ «τυπώσουν» χρήμα, οι τιμές θα ανέβουν, αν αποσύρουν το χρήμα, οι τιμές θα μειωθούν. Αν μειώσουν το κεντρικό επιτόκιο (που συμπρασύρει όλα τα επιτόκια), οι τιμές θα αυξηθούν. Αν αυξήσουν το επιτόκιο, θα συγκρατηθούν. Μια πιο σύνθετη προσέγγιση δίνει έμφαση στο γεγονός ότι η νομισματική πολιτική μπορεί πράγματι να επηρεάζει τη συνολική δαπάνη και, επομένως, η προσφορά χρήματος αποτελεί σημαντική παράμετρο της μακροοικονομικής ισορροπίας. Οι διακυμάνσεις στην προσφορά και τη ζήτηση αγαθών και υπηρεσιών προκαλούν διακυμάνσεις των τιμών και δεν εμφανίζονται απλώς με ελλείψεις ή αφθονία στην αγορά προϊόντων και υπηρεσιών. Οι επιπτώσεις είναι σημαντικές στην πραγματική ζωή αλλά και στις οικονομικές αποφάσεις.

ΜΠΑΜΠΗΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ

Ο υψηλός πληθωρισμός εμφανίστηκε τα δύο τελευταία χρόνια στην Ελλάδα και στη διεθνή οικονομία, μετά από μακρά απουσία. Η χώρα μας έχει βαρύ ιστορικό: έζησε 22 χρόνια με διψήφιο τιμάριθμο, 17 με μονοψήφιο, 9 με μηδενικό ή «αρνητικό». Πληθωρισμό έχουμε όταν ανεβαίνουν οι τιμές και αυτό φέρνει την ακρίβεια. Είναι όμως διαφορετικό όταν κάτι «ακριβαίνει», άλλο κάτι που «είναι ακριβό» κι άλλο όταν «υπάρχει ακρίβεια». Ο πληθωρισμός είναι ροή τιμών, γι' αυτό συνήθως μετριέται ως ποσοστό αύξησης. Η ακρίβεια μετριέται προς το επίπεδο των εισοδημάτων. Για τους οικονομολόγους, ο πληθωρισμός είναι νομισματικό φαινόμενο και αναφέρεται στην αξία του χρήματος. Για τους καταναλωτές και τους επιχειρηματίες, ο πληθωρισμός είναι ασθένεια του νομίσματος. Πώς όμως μετράμε τον πληθωρισμό, πώς και πότε ελπίζουμε ότι θα κερδηθεί η μάχη και με ποια εργαλεία;

Η σειρά ΜΙΚΡΕΣ ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ περιλαμβάνει βιβλία αναφοράς, γραμμένα από ειδικούς, τα οποία δίνουν έγκυρη και σε βάθος πληροφόρηση για θέματα άμεσου ενδιαφέροντος. Απλή αλλά όχι απλουστευτική, επιστημονική αλλά όχι απροσπέλαστη, σύντομη αλλά και πλήρης, η σειρά προσφέρει στον σύγχρονο αναγνώστη τα κλειδιά ώστε να κατανοήσει σε βάθος τον πολύπλοκο και μεταβαλλόμενο κόσμο μας.

www.epbooks.gr